

Prírodné Krásy Slovenska

Stromy

PRÍRODNÉ KRÁSY SLOVENSKA

Pavol Hanzel
Kliment Ondrejka

STROMY

Zostavili: Daniel Kollár a Kliment Ondrejka

Prírodné Krásy Slovenska

Stromy

1. vydanie, 2008

Autori textu: Pavol Hanzel, Kliment Ondrejka a Nadácia Ekopolis

Editor: Daniel Kollár

Zodpovedný redaktor: Kliment Ondrejka

Technický redaktor: Tibor Kollár

Jazyková úprava: Dagmar Repaská

© Fotografie: Peter Augustini, Peter Bauer, Pavol Hanzel, Peter W. Haas, Daniel Kollár, Martin Marenčin, Kliment Ondrejka a archív Nadácie Ekopolis

Mapy: Tibor Kollár

Dizajn a typografia: TIGEO

Tlač: AD TEAM, s. r. o., Trnava

Akéoľvek, hoci aj čiastočné použitie diela je dovoľené len s písomným súhlasom vydavateľstva DAJAMA.

© DAJAMA, Ľubľanská 2, 831 02 Bratislava

tel.: +421 (2) 446 317 02, info@dajama.sk, www.dajama.sk

Vydalo vydavateľstvo DAJAMA v roku 2008 ako svoju 164. publikáciu.

ISBN 978-80-89226-62-7

S FINANČNOU PODPOROU Z ENVIRONMENTÁLNEHO FONDU

ENVIRONMENTÁLNY FOND

Slovo editora

Milí čitatelia, vydavateľstvo DAJAMA začalo v nadväznosti na časopis Krásy Slovenska, ktorého je nakladateľom, tematicky spracovávať jednotlivé pozoruhodnosti Slovenska. V rámci svojej edície Prírodné Krásy Slovenska pripravuje tituly súvisiace s prírodným dedičstvom našej krajiny (prvý titul pod názvom Najkrajšie vrchy vyšiel v máji 2007, druhý titul Najvyššie vrchy v novembri 2007, tretí titul Kamene v apríli 2008) a súčasťou tejto novej edície je aj titul Stromy.

Slovensko je totiž v európskom kontexte stále nadpriemerne lesnatou krajinou a krajinou bohatou na množstvo stromov. Tie sú typickým znakom slovenskej krajiny a jednou z jej najvýznamnejších prírodných hodnôt. Ich početnosť a častý výskyt dodáva Slovensku prirodzené čaro a pôvab. Stromy sú vďaka prírodným podmienkam, ale aj starostlivosti viacerých ľudských generácií v krajine rozptýlené na najrozmanitejších miestach. Rastú ako neoddeliteľná súčasť poľnohospodárskej alebo lesnej krajiny, ale aj ako súčasť ľudských obydľí, historických záhrad či parkov. Z jednotlivých druhov stromov sú najpočetnejšie zastúpené lipy, duby, platany a gaštany, z ktorých mnohé sú veľmi staré a patria medzi pamätné a chránené stromy.

Viacere stromy sú symbolom jednotlivých lokalít Slovenska a patria aj k výletným cieľom. Z tohto dôvodu sme sa podujali vybrať tie, ktoré zaujmú predovšetkým z vizuálno-

-estetického hľadiska a majú zaujímavé parametre. Nevybrali sme však len chránené stromy, ale aj stromy, ktoré v posledných rokoch zaujali ľudí na Slovensku natoľko, že sa stali finalistami súťaže o Strom roka. Myslíme si totiž, že strom nemusí mať štatút chráneného stromu, aby zaujal človeka alebo aby mu poskytol to, čo človek v prírode hľadá. Dokonca viaceré ďalšie stromy na Slovensku by mali byť významnými aspirantmi na tento štatút a mala by sa prehodnotiť metódika výberu, štandardizácie a ochrany stromov. Radi by sme touto publikáciou vyvolali aj diskusiu na túto tému a budeme vďační za všetky ohlasy.

Publikácia Stromy je knižkou o pokladoch prírodného fondu, ktorý máme ukrytý v slovenských stromoch a je určená nielen ochrancom a milovníkom prírody, ale aj širokej verejnosti. Poukazuje na prírodné hodnoty, ktoré v sebe ukrývajú lokality s chránenými i nechránenými stromami a dúfa, že ich propagáciou prispeje k zlepšeniu povedomia obyvateľstva v súvislosti s ich ochranou a regeneráciou.

Vyberte sa preto spolu s nami na putovanie Slovenskom a navštívte jeho lokality s najkrajšími stromami. Načerpajte tak energiu, ktorej majú stromy na rozdávanie. Vnímajte ich krásu, počúvajte, čo si ticho šepkajú a svoje pocity odovzdávajte ďalej. Nám zostáva len veriť, že vás ponúkaným výberom stromov oslovíme a zaujmeme. K tomu vám prajeme veľa príjemných chvíľ strávených v ich blízkosti.

Úvod

Strom odjakživa fascinoval človeka svojou mohutnosťou, dlhovekosťou, krásou i užitočnosťou. Poskytoval mu potravu, liečivá, drevo na oheň, materiál na najrozmanitejšie nástroje, zbrane, predmety, hračky, ozdoby, stavebný materiál na obydlia a plavidlá, úkryt pred nepriateľom či nepohodou. Drevo stromu ho obrazne i doslovne sprevádzalo a dodnes sprevádza od kolisky po hrob. Stromy spojené do spoločenstva lesa svojou jedinečnou schopnosťou produkovať kyslík tvoria zelené pľúca Zeme a sú tak zárukou života na planéte. Strom je nemým svedkom minulosti, pamäťou generácií a posolstvom do budúcnosti pre tých, čo prídu po nás. Strom je objektom vedcov najrozmanitejších odborov – biológov,

dendrológov, geografov, archeológov, historikov, poľnohospodárov, lesohospodárov, ale tiež umelcov – básnikov, maliarov, fotografov. Dokážu zaujať svojím mohutným vzrastom, starobylosťou, nezvyčajným tvarom kmeňa, pestrosťou farieb kvetov alebo listov. Strom ako súčasť krajiny je i predmetom ochrany, úcty a pamäti národa. Niektoré národy sveta majú strom v štátnom znaku alebo na štátnej vlajke, mnohé mestá a dediny vo svojom erbe. Dôkazom je napríklad céder na zástave Libanonu či javor na zástave Kanady. Tie zo stromov, ktoré ľudia považujú za najvýznamnejšie, najkrajšie či najhodnotnejšie, získavajú štatút chránených či pamätných stromov so zvýšeným stupňom ochrany.

▼ *Hruška v Želovciach*

Jazykom vedy je strom drevena so zdrevnatenou stonkou, v dolnej časti nerozkonárenou (kmeň), ktorá prechádza do rozkonárenej koruny. Je to viacročná rastlina, ktorá sa každý rok predlžuje a prirastá do hrúbky. Stromy rozdeľujeme na listnaté a ihličnaté. Listnaté sú charakteristické aj tým, že vždy na jeseň zhadzujú lístie. Aj ihličnaté stromy si vymieňajú ihličie. Deje sa to však na rozdiel od listnatých stromov postupne a hneď im aj ihličie dorastie. Napríklad smreký najviac opadávajú v máji, borovice v septembri.

Všade, kam sa v našej krajine pozrieme, vidíme stromy. Sú takmer na každom kroku, mávajú na nás popri cestách, rastú v parkoch a v lesoch. Väčšina ľudí im neprikladá veľký význam a niekedy sa k nim aj tak správajú. Nevadí im, keď sa odstráni nejaký strom, ktorý im bráni v ich zámere. Väčšinou si pomyslia: veď je to len nehybne stojaca vec, ktorá prekáža alebo tieni. Nie je vôbec ťažké v priebehu niekoľkých desiatok sekúnd za revu mo-

torovej píly vyrezať strom, ktorý sa s rachotom lámajúcich sa konárov zrúti na zem. Je až neuveriteľné, ako rýchlo a ľahko sa dá zničiť to, čo vznikalo stáročia a pretrvalo veky. Len málokto si uvedomí, že aj strom je živý a dynamicky sa vyvíjajúci organizmus, ktorý žije mnohé desiatky rokov, stáročí, ba až tisícročí. Stromy sú ako ľudia, ani jeden nie je navlas rovnaký ako ten druhý. Každý strom prešiel rovnakým vývojom ako človek, len v iných časových dimenziách. Tak ako sa narodí človek, tak aj strom vyklíči zo semienka, potom prichádza jeho mladosť, dospelosť, staroba a napokon, ako aj u ľudí, smrť. Staré stromy sú živými pamätníkmi dávnych čias a môžu nám poskytnúť veľa dôležitých údajov, napríklad o klimatických pomeroch, ktoré panovali v istých obdobiach, či sa periodicky opakovali suché roky s vlhkými a podobne. Je potrebné si uvedomiť význam stromov a venovať im zvýšenú pozornosť, starostlivosť a chrániť ich, aby sa zachovali aj pre budúce generácie.

▼ *Dub v Kremnici*

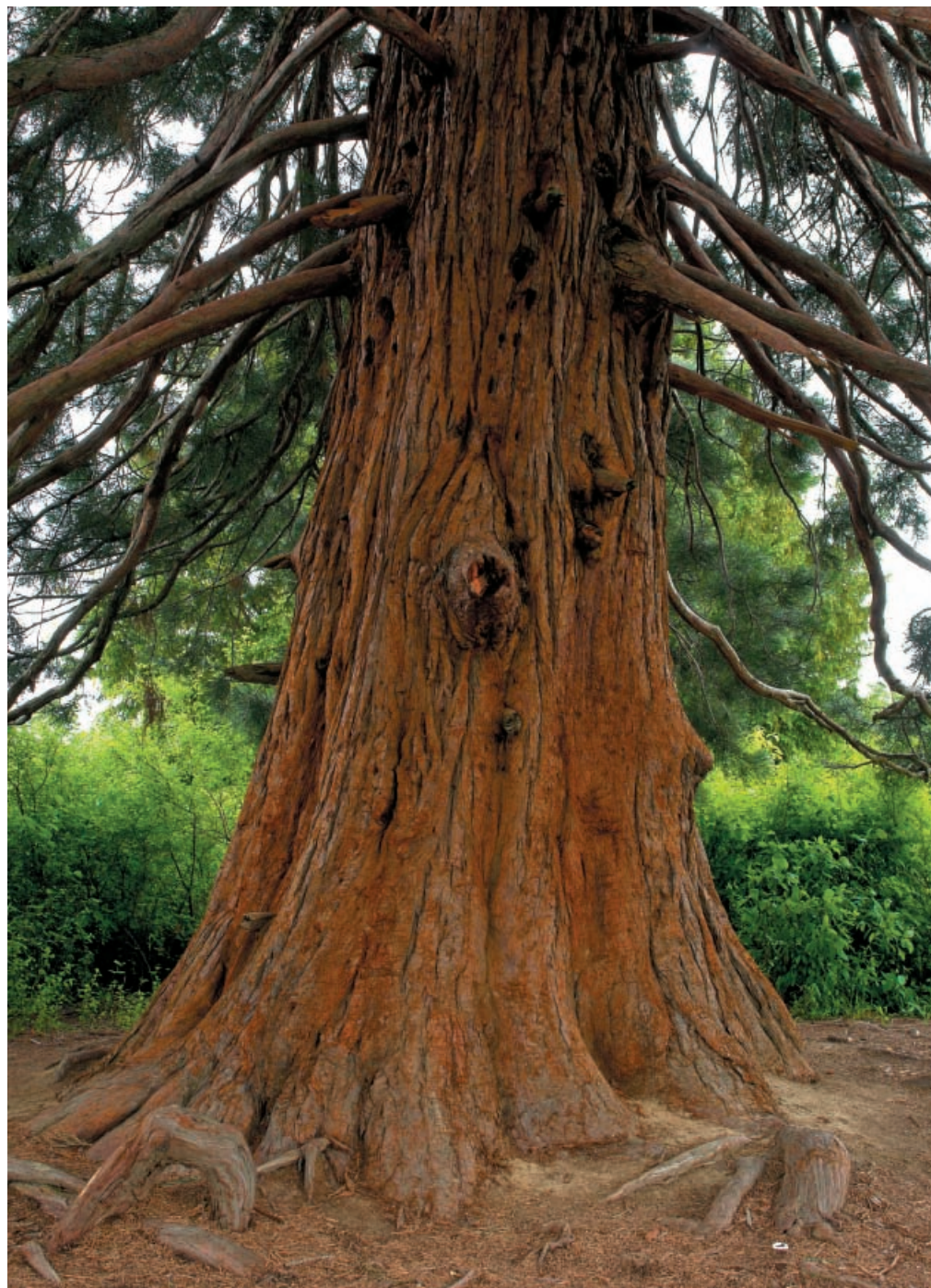

Stromy v histórii a mytológii

Človek vzišiel z prírody, ktorá mu bola všetkým. Už ako zberač plodov, lovec, prvý poľnohospodár či chovateľ bol na prírode bytostne závislý. Človek cítil jej nekonečnú moc a mal ju v patričnej úcte. Najmä les a strom

boli preňho jednak domovom, ale aj chrámom či katedrálou v dnešnom slova zmysle. Staroveké národy mali stromy až v náboženskej úcte. Mnohé stromy boli predmetom kultov, lesíky a háje boli jednými z prvých svätýň.

▼ *Sekvoja v Horňanoch*

Už mezopotámski Sumeri uctievali kozmický strom Hulupu zasvätený bohyni Ištar, ktorá, ako sa píše v epose o Gilgamešovi, tento strom zasadila a starala sa oň vlastnými rukami. Vari najznámejší mytologický obraz stromu je biblický strom poznania dobra a zla, ktorý rástol v raji. Kananejci uctievali sväté háje, v ktorých prýštili sväté pramene. Pre budhistov je posvätný figovník, pod ktorým princ Gautama nadobudol osvietenie a stal sa Budhom. Židia mali v úcte duby, palmy, tamarisky. V Babylone uctievali palmy, olivy, vínnu révu, v Perzii a u aramejsko-kananejských kmeňov bol posvätný cyprus. V starovekom Egypte bola za strom života považované palma, v antickom svete posvätná jablňoň so zlatými jablkami v háji Hesperidiek, pre Keltov jablňoň rastúca na pláni blaženosti, pre Židov strom života v raji, ktorý mal dvanásť druhov ovocia a plodil ich každý mesiac. Strom stromov v Škandinávii bol vždyzelený jaseň Yggdrasil, Egyptania uctievali vřbu Heliopolis, v ktorej hniezdil posvätný vták, pravzor bájneho Fénixa. V kresťanskej a hebrejskej tradícii je oliva symbolom mieru. Spájanie olivy so symbolom cudnosti sa vyskytol už v tradíciách Grékov. Gaštan jedlý bol symbolom starostlivosti a obozretnosti. Starí Rimania z gaštanovej múky na počesť matky Zeme piekli špeciálny chlieb. V antickom Grécku bol uctievaný svätý dub v Dodoni zasvätený Diovi, ktorého ševel lístia veštil osud. Kelti mali

v úcte dub Bagritas, symbol hromovládneho božstva, podobne pre Slovanov bol dub sídlo Perúna a pre Germánov sídlo Donara. Celkovo boli pre Keltov významné duby, jablone, tisy a buky, pre Germánov duby, jasene a hlohy, pre Slovanov duby, brezy, javory, jasene, vřby a najmä lipy, ktoré sa v čase obrodenia stali národným symbolom. Germáni si začiatkom zimy vešali v domoch konáre cezmiňy ostroliste, pretože bola považovaná za nositeľku šťastia a mala za úlohu chrániť pred zlými duchmi. Z tohto zvyku vzišla aj neskoršia tradícia vianočného stromčeka. Japonci, Číňania a Kórejci považovali za posvätné ginko. Zdobil miesta okolo chrámov. Mnohé prírodné národy prisudzovali stromom dušu. Indiáni ju nazývali tieňom stromu a zoťatie stromu sa považovalo za veľký zločin.

Stromy mali dôležité miesto aj v rôznych náboženstvách a mýtoch. Napríklad v gréckej mytológii je vysvetlený vznik jednotlivých stromov ako premena rôznych bytostí – na vavrín sa premenila lesná nymfa Dafné, aby bola chránená pred Apolónom. Faetón bol za trest bleskom zhodený do rieky a jeho sestry Eliády sa zo smútku premenili na osiky. Mnohým stromom boli prisudzované magické vlastnosti. V stredoveku bol napríklad orech v Benevente považovaný za miesto stretávania bosoriek. S mnohými stromami sa môžeme stretnúť v ľudovej slovesnosti, v rozprávkach, povestiach, piesňach, obradoch a poverách.

▼ *Devičianska oskoruša*

Pamätné, chránené a významné stromy

Stromy sú živými pamätníkmi prírody a často i dokumentmi významných historických udalostí, pamätníkmi, ktoré pripomínajú historické osobnosti. Majú hlavne biologickú, historickú, kultúrno-výchovnú a v neposlednom rade estetickú hodnotu. Z biologického hľadiska poskytujú dôkazový materiál o vlastnostiach jednotlivých druhov (vek, mohutnosť, odolnosť, plodnosť a podobne). Podľa rozmernosti a veku možno rozlíšiť veľmi dlhoveké stromy, dlhoveké, strednoveké a krátkoveké stromy. Veľmi dlhoveké žijú nad 700 rokov s priemerom kmeňov aj nad 4 m (tisy, duby, lípy). Dlhoveké stromy dosahujú maximálny vek v rozmedzí 300 až 700 rokov s priemerom kmeňov zriedkavo 3 m (jedľa, smrek, smrekovec, límba, buk, brest, javor, z introdukovaných gaštan jedlý, platan). Strednoveké stromy sa dožívajú maximálne 300 rokov (hrab, jaseň, topoľ, hruška, oskoruša, z introdukovaných agát, orech, moruša). Krátkoveké stromy – ich vek obyčajne neprekračuje 100 až 150 rokov (jelša, jarabina vtáčia, brekyňa, mukyňa, breza, višňa turecká). Z historického hľadiska pamätné stromy dokumentujú významné udalosti (vojny, boje, povstania, revolúcie...), spojitosť s význam-

nou osobnosťou (spisovateľ, básnik, umelec, vedec, politik...), keď sa spravidla vysádzajú na ich počesť alebo súvisia s ich životom.

Na Slovensku je doteraz evidovaných vyše 600 pamätných stromov, z ktorých vyše polovica pripadá na domáce dreviny reprezentované 28 druhmi. Najviac je dubov a líp. Cudzo-krajné dreviny sú reprezentované 64 druhmi, najviac je gaštanov jedlých. Pamätné stromy môžu vyvolať rôzne emócie a city. Cit vlastnectva, hrdosti na svoj národ či kultúrno-estetický zážitok človeka. Stromy upevňujú vzťah k prírode, k zemi.

Stromy ako prírodné pamiatky

Najmä v posledných rokoch sa podmienky pre život vegetácie na Zemi výrazne zhoršil. Mnohé negatívne zmeny súvisia najmä s technickým rozvojom krajiny. Do vzduchu a vody unikajú nebezpečné splodiny. Zmeny vo výskyte rastlín súvisia tiež s meniacimi sa klimatickými podmienkami na Zemi. V mnohých krajinách v súvislosti s týmto zhoršením zanikajú vzácne druhy rastlín. Stromy sú jednou z najvýznamnejších zložiek vegetácie na Zemi, je preto nesmierne dôležité chrániť ich.

Chránené stromy

Ochrana prírody na našom území siahla do stredoveku. V roku 1769 vznikol Tereziánsky lesný poriadok „Porádek hor, aneb lesuw zachování“, ktorý priniesol revolučné zmeny v spôsobe obhospodarovania našich lesov, lebo podporoval opätovné zalesnenie vtedy odlesnených území.

V modernom spôsobe starostlivosti o prírodu sa ochrane starých stromov začala venovať väčšia pozornosť najmä v druhej polovici 20. storočia, kedy bolo u nás zaevidovaných najviac významných stromov. V októbri 1955 bol Slovenskou národnou radou prijatý zákon o štátnej ochrane prírody, podľa ktorého mohli byť významné stromy a ich skupiny vyhlásené za chránené prírodné výtvar alebo chránené prírodné pamiatku. Novelizovaný bol zákonom č.287/1994 Z.z. o ochrane prírody a krajiny, podľa ktorého mohli byť kultúrne, vedecky, ekologicky, krajnotvorne alebo esteticky mimoriadne významné stromy alebo ich skupiny vrátane stromoradií vyhlásené za chránené. Rovnakú stratégiu ochrany významných stromov prijal aj nový zákon o ochrane prírody a krajiny. Chránené stromy sú prevažne staré stromy, čomu zodpovedá aj ich zdravotný stav.

▼ *Lipa v Čičmanoch*

▲ *Platan v Tovarnom*

Naviac na ne pôsobia stresové faktory životného prostredia, ktorých účinok je čoraz intenzívnejší, preto venovať stromom zvýšenú starostlivosť je len samozrejmosťou. Musí sa pri nej vychádzať z poznatkov viacerých vedných odborov.

V roku 1997 bola prijatá Národná stratégia ochrany biodiverzity na Slovensku a v roku 1998 sa začali práce na projekte Podpora trvalo udržateľného rozvoja v SR.

K 31. 12. 2006 bolo evidovaných na Slovensku 478 chránených stromov a ich skupín vrátane stromoradií. Predstavuje to 1 320 jednotlivých stromov zastúpených 70 druhmi domácich a cudzokrajných drevín.

Vedením štátneho zoznamu chránených stromov je od 1. 7. 2002 poverené Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva v Liptovskom Mikuláši.

Niekoľko naj

Parametre, ktorými sú obvykle stromy charakterizované, sú obvod kmeňa vo výške 130 cm nad terénom, výška, šírka a tvar koruny, hmotnosť, kvalita dreva a podobne.

Výška

Najvyšším zmeraným stromom na Zemi bola duglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziesii*) v Britskej Kolumbii, ktorá v roku 1902 dosahovala výšku 126,5 metra. Nasledoval eukalyptus (*Eucalyptus*) v Austrálii s výškou 114,3 metra a sekvoje s výškou 112,1 metra. V súčasnosti najvyšším listnáčom je horský jaseň (*Fraxinus montana*) v Tasmánii vysoký 99 m.

K najvyšším stromom na Slovensku patrí sekvojovec mamutí (*Sequoiadendron giganteum*) v parku v Cíferi s výškou 50 m, jedľa biela (*Abies alba*) v Hrdzavej doline pri obci Muráň s výškou 48 m, sekvojovec (*Sequoiadendron giganteum*) v parku v Dolnej Krupej s výškou 48 m.

Obvod kmeňa

Meranie obvodu je často ovplyvnené nepravidelnosťami kmeňa, rôznymi hrčami, rozvetvovaním sa tesne nad miestom merania,

▼ Bojnická lipa kráľa Mateja

prípadne zraštením viacerých kmeňov a podobne. K najväčším stromom na Zemi patrí tisovec (*Taxodium mucronatum*) s obvodom kmeňa 57,9 metra nazývaný Montezumov alebo El Gigante v Mexiku v meste Santa Maria del Tule, štát Oaxaca. Potom je to gaštan jedlý (*Castanea sativa*) s obvodom kmeňa 55 m nazývaný Castagno del Cento Cavalli, ktorý sa nachádza v Taliansku v meste Sant Alfio na ostrove Sicília a baobab (*Adansonia digitata*) s obvodom kmeňa 33,4 metra nazývaný Platland tree, ktorý rastie v Južnej Afrike pri meste Duiwelskloof v provincii Severný Transvaal.

K najväčším stromom na Slovensku patrí Bojnická lipa (*Tilia platyphyllos*) v areáli Bojnického zámku s obvodom kmeňa 11 m, Lipa u Belanských (*Tilia platyphyllos*) v Turej Lúke s obvodom kmeňa 10,15 metra a gaštan jedlý (*Castanea sativa*) v Častej s obvodom kmeňa 8,66 metra.

Vek

Je to najproblematickejšia a najťažšie zistiteľná veličina. Často býva najmä v staršej literatúre nadhodnocovaná. Napríklad väčšina starších líp je dutá a vek sa nedá počítať podľa

letokruhov. Len o veľmi málo stromoch sa vie, kedy boli zasadené.

Za najstaršie stromy sa považujú severoamerické borovice ostité, ktorým uvádzajú vek 4 700 rokov, najstarší exemplár mal údajne až 7 100 rokov, najstaršie tisy v Normandii majú 3 500 rokov, libanonské cédre 2 500 rokov, olivy v Taliansku 2 300 rokov.

K najstarším stromom na Slovensku patrí Bojnická lipa (*Tilia platyphyllos*) v areáli Bojnického zámku s vekom 700 rokov, Korvínova lipa (*Tilia platyphyllos*) v areáli Lupčianskeho hradu s vekom 650 rokov a dva exempláre tisu (*Taxus baccata*) v Pruskom v okrese Ilava s vekom 650 rokov.

Priemer koruny

K stromom s najväčším priemerom koruny na Slovensku patrí platan (*Platanus hispanica*) v parku v Sokolovciach v okrese Piešťany s priemerom koruny 35 m, platan (*Platanus hispanica*) v Zlatých Moravciach s priemerom koruny 32 m, platan (*Platanus occidentalis*) v Tovarnom v okrese Vranov nad Topľou s priemerom koruny 32 m.

Hmotnosť

Za najhmotnejší na Zemi je považovaný sekvojovec General Sherman v Kalifornii s hmotnosťou vypočítanou vrátane koreňového systému 2 500 ton (výška 84 m, obvod 35 m).

Na Slovensku patria k najhmotnejším platanom v Sokolovciach, v Zlatých Moravciach a v Tovarnom s predpokladanou hmotnosťou 150 až 200 ton.

Drevo

Drevo je definované ako hmota organického pôvodu, ktorá sa vytvára prírodnými procesmi za spolupôsobenia ovzdušia a pôdy v kmeni, konároch a koreňoch stromov a krov so špecifickými chemickými a mechanicko-technologickými vlastnosťami, ktoré závisia od jeho anatomickej stavby.

Najmäkšie drevo má smrek, borovica sosna, limba, jedľa, topol a lipa, najtvrdšie driev, svíb, vtáci zob, dub, orgován, hloh. Najštiepateľnejšie drevo má smrek, jedľa, vřba a topol, najťažšie štiepateľné agát, driev, borovica čierna. Najtrvanlivejšie drevo má agát, dub, gaštan, brest, tis, borovica čierna, smrekovec, kosodrevina a iné, najmenej trvanlivé smrek, buk, hrab, javor, jelša, čerešňa, breza, osika, lipa, vejmutovka, topol, lieska a vřba. Najvřhrevnejšie drevo z ihličín má borovica a smrek, z listnatých agát, dub, buk a breza, najmenej vřhrevné topol a vejmutovka. Najpružnejšie drevo má smrekovec, tis a jaseň, najmenej pružné lipa, pagaštan, hruška a slivka.

▲ Gaštan v Štiavnických Baniach

Najčastejšie chránený druh na Slovensku

Medzi chránenými stromami prevláda lipa (193) a dub (58), čo vyplýva z ich dlhovekosti a rozšírenia. Nasleduje platan (31), topol (19), brest (18), gaštan (16) a ďalšie druhy. Naše najrozšírenejšie stromy – buk má 13 chránených položiek a smrek len 3. K raritám patrí citrónovníkovec (1), figovník (1) či sekvojovec mamutí (14).

Prvé chránené stromy na Slovensku

Stromy sa za chránené začali vyhlasovať v druhej polovici 20. storočia. Ako prvé získali tento štatút Memorandové lipy v Martine vyhlásené za chránené 22. 8. 1963.

Najväčšia skupina chránených stromov na Slovensku

Chránené sú zväčša jednotlivé stromy (solitéry), no vyskytujú sa aj skupiny stromov najčastejšie vo forme aleje. Najväčšia z nich je Lipová aleja v Ľubochni so 110 exemplármi lipy malolistej, druhá v poradí Urpínska aleja so 76 exemplármi zväčša líp a tretia Platanová aleja v Komárne má 67 exemplárov.

Najväčší počet chránených stromov je v Žilinskom kraji. Obsahuje 128 položiek. Najmenej, 31 položiek, nájdeme v Bratislavskom kraji. Ani jeden chránený strom nebol doteraz vyhlásený v okresoch Bratislava II–V, Bardejov, Brezno, Košice III–IV a Malacky.

ZÁPADNÉ SLOVENSKO

Jediná chránená svojho druhu

Jedľa v Kráľovskom údolí

Je známe prirovnanie: „Chlapci ako jedle“. Zdôrazňuje pekný rovný vzrast a výšku mládenca. Jedľa tak získala výnimočné postavenie medzi stromami. Tento strom ale veľmi citlivo reaguje na nekvalitu prostredia. V miestach, kde zasahuje svojimi emisiami priemysel, ľahko vysychá. Preto je dobrým znamením, že takáto pekná jedľa rastie priamo v strede Bratislavy.

Jedľa srienistá (*Abies concolor*): výška – 20 m, obvod kmeňa – 176 cm, priemer koruny – 10 m, vek – 70 rokov.

Jedľa sa nachádza v Bratislave-Starom Meste v okrese Bratislava I (Bratislavský kraj), rastie v Kráľovskom údolí pred domom v predzáhradke č. 4.

Je to vzácny jedinec s ojedinelým výskytom a pôsobivým vzhľadom. Za chránený strom bola jedľa vyhlásená 7. 7. 1982 pre svoju vysokú biologickú, vedeckú, estetickú a kultúrnu hodnotu. Táto jedľa srienistá je jediný chránený exemplár svojho druhu na území Slovenska, strom je riadne označený, na kmeni je upevnená tabuľka oficiálneho značenia chránených stromov.

Jedľa srienistá k nám bola introdukovaná z juhozápadnej oblasti Spojených štátov amerických pomerne neskoro, až koncom 19. storočia, no čoskoro si získala významné miesto ako najčastejšie vysádzaná jedľa záhrad, parkov či zbierok. Je otužilá, znáša suchá a je dobre odolná voči mestskej klíme. Má pekný vzrast s kužeľovitou korunou, dorastá do výšky až 40 metrov. Má zvláštne podlhovasto valcovité šišky, spočiatku zelenopurpurové alebo rozlične zafarbené od fialovej po zelenú, neskôr sú sivohnedé.

Najväčší v hlavnom meste

Platan na Kysuckej ulici

Platan sa k nám dostal zo Severnej Ameriky a celkom dobre sa mu u nás darí. S obľubou bol vysádzaný najmä ako parkový a okrasný strom. Často ho nájdeme aj popri cestách, lebo pomerne dobre znáša znečistenie vo veľkomestách. Tento mimoriadny exemplár platana západného je pravdepodobne najväčší a najmohutnejší strom na území Bratislavy a patrí medzi najväčšie platany na Slovensku.

Platan západný (*Platanus occidentalis*): výška – 30 m, obvod kmeňa – 589 cm, priemer koruny – 30 m, vek – 130 rokov.

Platan sa nachádza v Bratislave-Starom Meste v okrese Bratislava I (Bratislavský kraj). Nájdeme ho, ak pôjdeme z Kysuckej ulice smerom na Červený most a Železnú studienku. Rastie po ľavej strane za bystrinou Vydrica vo dvore starých obytných domov. K domom vedie betónový mostík ponad potok, bránka na mostíku nie je zamknutá a poza domy sa dá prísť až na dvor, kde rastie spomínaný platan.

Tento mimoriadny exemplár platana západného má mohutný, pri báze značne zhrubnutý a mierne naklonený kmeň a rozložitú, majestátne pôsobiacu korunu. Pravdepodobne sa mu na jeho stanovišti darí, keď dokázal za svojho nie príliš vysokého veku narásť do takých dimenzií. Je v dobrom zdravotnom stave a v plnej sile. Za chránený strom bol vyhlásený 7. 7. 1982 pre svoju mimoriadnu biologickú, vedeckú, ekologickú, krajínotvornú a estetickú hodnotu. Strom je riadne označený oficiálnym značením, na kmeni je upevnená tabuľka.

Najstarší bratislavský strom

Tis v nemocničnej záhrade

Tis rastie veľmi, veľmi pomaly, najpomalšie z našich stromov, ale zato sa dožíva najvyššieho veku. Takže tomuto tisu sa ani nemožno čudovať, navyše, keď sa nachádza v nemocničnej záhrade a zdravotnícku starostlivosť tu cítiť aj z jeho ihličia.

Tis obyčajný (*Taxus baccata*): výška – 12 m, obvod kmeňa – 260 cm, priemer koruny – 20 m, vek – 300 rokov.

Tis sa nachádza v Bratislave-Starom Meste v okrese Bratislava I (Bratislavský kraj), rastie nad konečnou zástavkou trolejbusov tesne pri budove nemocnice na rozhraní ulíc Šulekova, Novosvetská a Timravina.

Ide o tis mimoriadnych rozmerov a veku, patrí do skupiny medzi najväčšie a najstaršie tisy na našom území. V Bratislave je spomedzi tisov najväčší a pravdepodobne drží prvenstvo veku ako najstarší strom na území mesta. Má mohutný, mierne naklonený kmeň a doširoka rozložitú korunu smerujúcu do jednej strany s dlhými konármi, ktoré sa skláňajú až k zemi. Je v dobrom zdravotnom stave a v plnej sile. Za chránený strom bol tis vyhlásený 12. 11. 1996 pre svoju vysokú biologickú, vedeckú, historickú a estetickú hodnotu. Strom je riadne označený oficiálnym značením chránených stromov, na kmeni má upravenú tabuľku.

Tis je náš najpomalšie rastúci strom a zároveň sa dožíva najvyššieho veku. Vo veku 10 rokov má len 70 cm a po prvý raz kvitne ako 20-ročný. Môže sa dožiť až 2 000 rokov. Najväčšie porasty tisu sú v národnej prírodnej rezervácii Harmanecká tisina vo Veľkej Fatre, kde ich rastie najviac v Európe. Vraj sa tu nachádza vyše 1 000-ročný exemplár, ktorý by bol v prípade potvrdenia pravdivosti tohto údaju náš najstarší strom.

Ázijská kráska na Slovensku

Sofora japonská v Devínskej Novej Vsi

Aj keď sa podľa mena zdá, že pochádza z Japonska, nie je to pravda. Jej domovom sú iné ázijské krajiny, najmä Čína a Kórea, ale zamilovali si ju i Japonci. Oblúbená je ako parkový strom a cení sa najmä preto, že kvitne pomerne neskoro v mesiacoch august až september.

Sofora japonská (*Sophora japonica*): výška – 20 m, obvod kmeňa – 310 cm, priemer koruny – 22 m, vek – 150 rokov.

Sofora sa nachádza v Bratislave-Devínskej Novej Vsi v okrese Bratislava IV (Bratislavský kraj), rastie na Charkovskej ulici v areáli základnej školy v rohu ihriska.

Ide o pozoruhodný cudzokrajný strom, ktorý vyniká svojimi rozmermi a celkovým estetickým vzhľadom. Má mohutný, mierne naklonený kmeň s výraznými koreňovými nábehmi a bohato rozkonárenú, doširoka rozložitú korunu. Je to pravdepodobne najväčšia a najstaršia sofora v Bratislave a okolí. Za chránený strom bola vyhlásená 2. 8. 2002 pre svoju vysokú biologickú, estetickú, krajínovotvornú hodnotu. Strom je riadne označený, na kmeni má upevnenú tabuľku oficiálneho značenia chránených stromov.

Sofora japonská je opadavý listnatý strom dosahujúci výšku 20 až 25 m so širokou okrúhrou korunou. Jej názov je odvodený od arabského slova *sophira*, ktoré označuje strom s kvetmi podobnými hrachovým. Zaujímavý je aj jej plod tvoriaci struk dlhý 5 až 7 cm, ktorý sa medzi jednotlivými semenami výrazne zužuje a ťažko sa otvára.